

Spis treści

Przedmowa	11
Wprowadzenie	13
Część I. Modele matematyczno-ekonomiczne a teoria wartości opartej na pracy	
Rozdział 1. Klasyczny model nakładów–wyników a problem transformacji	23
1.1. Model Wassily’ego Leontiefa a podstawowe twierdzenia teorii marksowskiej	23
1.1.1. Model nakładów–wyników a pełna pracochłonność produkcji	24
1.1.2. Możliwość istnienia gospodarki opartej na wyzysku	25
1.2. Problem przekształcenia wartości w ceny produkcji	27
1.2.1. Istota problemu transformacji	27
1.2.2. Problem transformacji a model Wassily’ego Leontiefa	30
1.2.3. Model transformacji Francisa Setona	32
1.2.4. Model Jerzego Szumskiego	36
1.2.5. Transformacja wartości w ceny produkcji jako proces Markowa	38
Rozdział 2. Interpretacja dynamicznych liniowych modeli nakładów–wyników w kategoriach teorii marksowskiej	41
2.1. Marksowski sposób interpretacji modelu Johna von Neumanna przez Michio Morishimę i George’a Catephoresa	42
2.1.1. Założenia leżące u podstaw modelu Johna von Neumanna	42
2.1.2. Model Marksa–von Neumanna	45
2.1.3. Wartość towarów oparta na pracy a model von Neumanna	49
2.2. Teoria ekonomiczna Piero Sraffy	50
2.2.1. Proces transformacji historycznej	50
2.2.2. Koncepcja towaru obrachunkowego	54
2.2.3. Model Sraffy a model Morishimy–Catephoresa	56
2.3. Model Andrésa Bródego	58
2.3.1. Opis modelu	58
2.3.2. Ceny w modelu Bródego	59

Rozdział 3. Teoria wartości opartej na pracy a modele programowania liniowego	63
3.1. Modele z nieograniczonymi zasobami	64
3.1.1. Wczesne koncepcje	64
3.1.2. Aktualne i prawdziwe wartości Michio Morishimy i George'a Catephoresa	67
3.2. Obiektywnie uzasadnione oceny Leonida Kantorowicza i normatywy efektywności Wiktora Nowożyłowa	71
3.2.1. Optymalne planowanie według koncepcji Leonida Kantorowicza	71
3.2.2. Wartość przekształcona w ujęciu Wiktora Nowożyłowa	74
3.2.3. Prawo oszczędności pracy według Wiktora Nowożyłowa	76
3.2.4. Model „cen optymalnych” Wiktora Nowożyłowa	79
3.2.5. Kontrowersje wokół modeli Leonida Kantorowicza i Wiktora Nowożyłowa	83
Część II. Liniowy, krótkookresowy model produkcji, wartości i cen	
Rozdział 4. Założenia	91
4.1. Teoretyczne podstawy modelu	91
4.1.1. Krótkie i długie okresy w teorii ekonomii	91
4.1.2. Sposób odwzorowania procesów technologicznych w modelu produkcji, wartości i cen	94
4.1.3. Modele opisowe a modele normatywne	97
4.1.4. Produkt końcowy	99
4.2. Parametry liczbowe charakteryzujące procesy produkcyjne w krótkim okresie	101
4.2.1. Współczynniki nakładów jednostkowych	102
4.2.2. Ograniczenia zdolności procesów produkcyjnych	104
4.2.3. Procesy rzeczywiste i teoretyczne w warunkach malejącego efektu skali produkcji	107
Rozdział 5. Model pierwotny i dualny	111
5.1. Opis modelu	111
5.1.1. Para zadań dwoistych	111
5.1.2. Zadania dualne wyznaczające wartości i ceny towarów	115
5.1.3. Zadania wyznaczające krótkookresową funkcję produkcji	120
5.1.4. Model produkcji, wartości i cen a modele pokrewne	123
5.2. Podstawowe matematyczno-ekonomiczne własności modelu produkcji, wartości i cen	128
5.2.1. Kraniec gospodarki	128
5.2.2. Krzywa produkcji	132
5.2.3. Zbiór produkcji	138
5.2.4. Technologie czyste i mieszane	140
5.2.5. Wzrost cen towarzyszący przesuwaniu się po krzywej produkcji a płaca nominalna i realna	142
Rozdział 6. Prawo oszczędności pracy	144
6.1. Statyczny aspekt działania prawa oszczędności pracy	146
6.1.1. Optymalna alokacja zasobów	146
6.1.2. Własności modelu a realia gospodarki	148
6.1.3. Mechanizm procesu optymalnego rozmieszczenia zasobów w krótkim okresie	151
6.1.4. Zmiany struktury produktu końcowego a wzrost lub spadek cen naturalnych	157

6.2. Aspekt dynamiczny działania prawa oszczędności pracy	160
6.2.1. Efekty przejawiania się prawa oszczędności pracy w długim okresie	160
6.2.2. Mechanizm działania	161
6.2.3. Krzywa produkcji w warunkach postępu technicznego	166
6.3. Wybór technologii a stopa procentowa. Problem tzw. podwójnego przełączenia i przeskoku kapitału	170
6.3.1. Wybór technologii produkcji w przedsiębiorstwie a konsekwencje makroekonomiczne	170
6.3.2. Mechanizm wzrostu ogólnospołecznej wydajności pracy według szkoły neoklasycznej	172
6.3.3. Zjawisko podwójnego przełączenia a prawo oszczędności pracy	175
6.4. Prawo oszczędności pracy a podstawowe zagadnienia polityki gospodarczej	180
6.4.1. Mikroekonomiczne podstawy makroekonomii a model równowagi ogólnej	180
6.4.2. Niedoskonałości rynku. Efektywność gospodarki	183
6.4.3. Prawo oszczędności pracy a przymusowe bezrobocie	185
6.4.4. Prawo oszczędności pracy a skuteczność interwencjonizmu państwowego	191

Część III. Tworzenie wartości

Rozdział 7. Praca społecznie niezbędna	199
7.1. Istota pracy społecznie niezbędnej	201
7.1.1. Marksowskie definicje społecznie niezbędnego czasu pracy	201
7.1.2. Nakłady społecznie niezbędne a problem rozmieszczenia produkcji	201
7.1.3. „Techniczne” i „ekonomiczne” podejście do zagadnienia wartości towaru	204
7.2. Krańcowe i przeciętne gałęziowe nakłady pracy	205
7.2.1. Marks a Ricardo	205
7.2.2. Wartość rynkowa a opłacalność produkcji krańcowego wytwórcy	209
7.2.3. Problem istnienia tzw. sztucznej wartości w rolnictwie	214
7.2.4. Społecznie niezbędne nakłady pracy w długim okresie	216
7.2.5. Stanowisko ekonomistów marksistowskich wobec koncepcji nakładów krańcowych określających wartość towaru	217
7.2.6. Znaczenie kategorii wartości towaru w teorii Marksa	220
Rozdział 8. Praca prosta i złożona	228
8.1. Dyskusja na temat sposobów redukcji pracy	228
8.1.1. Stanowisko Adama Smitha i Davida Ricarda	228
8.1.2. Marksowska koncepcja pracy konkretnej i abstrakcyjnej oraz prostej i złożonej	230
8.1.3. Spór o istnienie „błędnego koła” w marksowskiej teorii redukcji pracy	233
8.1.4. Krytyka sposobu redukcji pracy w ujęciu Marksa	235
8.2. Alternatywny sposób ujęcia problemu tworzenia wartości przez pracę	242
8.2.1. Podstawy alternatywnego ujęcia problemu tworzenia wartości przez pracę – granica wytrzymałości organizmu ludzkiego	242
8.2.2. Konsekwencje wprowadzenia pojęcia „robotnik łączny”	247
8.2.3. Prawo oszczędności pracy a problem redukcji pracy złożonej do prostej	252
Rozdział 9. Praca uprzedmiotowiona	255
9.1. Przenoszenie się wartości ze środków pracy na nowe towary w teorii Karola Marksa	256

9.1.1. Istota problemu	256
9.1.2. Problem pracy przeniesionej w modelach transformacji wartości towarów w marksofskie ceny produkcji	257
9.2. Alternatywne rozwiązanie problemu przenoszenia się wartości ze środków trwałych	260
9.2.1. Dyskusja na temat metod amortyzacji środków trwałych	260
9.2.2. Sposób przenoszenia się wartości dóbr kapitałowych na nowe wyroby	268
9.3. Wartość przeniesiona z importowanych środków produkcji	272
9.3.1. Ceny w handlu międzynarodowym w ekonomii marksofskiej	272
9.3.2. Naturalny kurs walutowy	274
9.3.3. Teorie kursu walutowego we współczesnej makroekonomii. Efekt Balassy-Samuelsona	284
9.4. Prawo oszczędności pracy a problem inflacji	293
9.4.1. Inflacja a praca przeniesiona	293
9.4.2. Inflacyjne skutki wyrównywania się stawek płac „robotnika łącznego” w poszczególnych gałęziach gospodarki	297

Część IV. Podział

Rozdział 10. Płace w kapitalizmie 303

10.1. Teorie podziału dochodu w gospodarce kapitalistycznej	304
10.1.1. Marksofska teoria podziału	304
10.1.2. Keynesowska teoria podziału	308
10.1.3. Neoklasyczna teoria podziału i płac	311
10.2. Czynniki określające wysokość i ruch płac	320
10.2.1. Płace nominalne w krótkim okresie	320
10.2.2. Wysokość płacy realnej	329
10.2.3. Mechanizm wzrostu płac nominalnych i realnych	331
10.2.4. Wynagrodzenie robotnika łącznego	337

Rozdział 11. Zysk i renta gruntowa w kapitalizmie 346

11.1. Istota kapitalistycznego zysku, renty i procentu	346
11.1.1. Różniczkowy charakter zysku i renty	346
11.1.2. Przypadki monopolu chwilowego i lokalnego	352
11.1.3. Procent jako kategoria pieniężna	356
11.2. Tworzenie cen i zysk w warunkach oligopolu	359
11.2.1. Krytyka działalności korporacji	359
11.2.2. Strategia cenowa korporacji w warunkach duopolu	368
11.2.3. Ceny w warunkach oligopolu a pełne i bezpośrednie koszty jednostkowe	373
11.2.4. Przywództwo cenowe	379
11.2.5. Kształtowanie się cen we wczesnej fazie rozwoju tzw. kapitalizmu monopolistycznego – kartele i trusty	387
11.3. Procesy stosowane w gałęziach w świetle badań Wilfreda E.G. Saltera i Edwina Mansfielda	392
11.3.1. Model funkcjonowania gałęzi gospodarki Wilfreda E.G. Saltera	392
11.3.2. Motywy wdrażania i efekty postępu technicznego według Edwina Mansfielda	396

Rozdział 12. Schumpeter a Marks. Dwie wizje funkcjonowania gospodarki kapitalistycznej 402

12.1. Teoria rozwoju gospodarczego Josepha A. Schumpetera	403
---	-----

12.1.1.1. Prekursorzy dynamicznej teorii zysku: Francis A. Walker, Alfred Marshall i John B. Clark	403
12.1.2. Dynamiczna teoria zysku Josepha A. Schumpetera	408
12.1.3. Krytyka teorii Josepha A. Schumpetera	413
12.1.4. Teoria Schumpetera a wnioski opracowane na podstawie mojego krótkookresowego modelu produkcji, wartości i cen	419
12.2. Teoria ekonomiczna Karola Marksa a realia gospodarki kapitalistycznej	423
12.2.1. Marksowska teoria wartości dodatkowej. Czy w systemie ekonomicznym Marksa może istnieć bezrobocie?	423
12.2.2. Nadzwyczajna wartość dodatkowa. Czy w systemie ekonomicznym Marksa może istnieć postęp techniczny?	429
12.2.3. Cena monopolowa według koncepcji ekonomistów marksistowskich. Czy ekonomia marksowska wytrzymała próbę czasu?	435

Część V. Problemy oszczędności pracy w niekapitalistycznych systemach społeczno-ekonomicznych

Rozdział 13. Wartość i ceny a kwestia oszczędności pracy w formacjach przedkapitalistycznych	449
13.1. Starożytność	450
13.1.1. Gospodarka antycznego Rzymu	450
13.1.2. Problemy wzrostu wydajności pracy w starożytności	454
13.2. Średniowiecze	459
13.2.1. Stosunki feudalne na wsi i ustrój cechowy	459
13.2.2. Postęp techniczny w średniowieczu	465
13.3. Okres przejściowy od feudalizmu do kapitalizmu	468
13.3.1. Wiek XVI–XVIII. Produkcja nakładcza, manufaktury scentralizowane	468
13.3.2. Początki gospodarki kapitalistycznej	478
Rozdział 14. Prawo oszczędności pracy a krach systemu realnego socjalizmu	492
14.1. Spór o racjonalność gospodarki socjalistycznej	494
14.1.1. Dyskusja na temat wniosku Ludwiga von Misesa o niemożności prowadzenia rachunku ekonomicznego w socjalizmie	494
14.1.2. Suwerenność konsumenta w socjalizmie	501
14.2. Dyskusja o prawie wartości	504
14.2.1. Istota marksowskiego prawa wartości	504
14.2.2. Dyskusja na temat sytemu planowania i zarządzania	510
14.2.3. Dyskusja na temat sposobu ustalania cen w gospodarce socjalistycznej	519
14.3. Praktyka realnego socjalizmu	523
14.3.1. Marnotrawstwo nakładów pracy	523
14.3.2. Dlaczego w socjalizmie nie działało prawo oszczędności pracy	528
Podsumowanie	536
Bibliografia	544